

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده فنی و مهندسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مهندسی صنایع

گرایش مهندسی مالی

امکان سنجی مالی – فقهی استفاده از بیت کوین در بازار ایران

نگارش:

سعید میرزاجانزاده

استاد راهنما:

دکتر احمدعلی یوسفی

استاد مشاوره:

دکتر سید محمدجواد میرطاهر

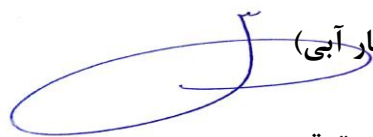
فروردین ۱۳۹۸

اصالت و مالکیت پایان نامه (یا رساله)

این جانب سعید میرزاجان زاده دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته مهندسی مالی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه علم و فرهنگ پدیدآور **پایان نامه (یا رساله)** با عنوان امکان سنجی مالی- فقهی استفاده از بیت کوین در بازار ایران با راهنمایی دکتر دکترا احمدعلی یوسفی گواهی و تعهد می‌کنم که بر پایه قوانین و مقررات، از جمله «دستورالعمل نحوه بررسی تخلفات پژوهشی» و همچنین «مصادیق تخلفات پژوهشی» مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۲۵ اسفند ۱۳۹۳):

- این **پایان نامه (یا رساله)** دستاورد پژوهش این جانب بوده و محتوای آن از درستی و اصالت برخوردار است؛
- حقوق معنوی همه کسانی را که در به دست آمدن نتایج اصلی پایان نامه/ رساله تأثیرگذار بوده‌اند، رعایت کرده‌ام و هنگام کاربرد دستاورد پژوهش‌های دیگران در آن، با دقت و به درستی به آن‌ها استناد کرده‌ام؛
- این پایان نامه/ رساله و محتوای آن را تاکنون این جانب یا کس دیگری برای دریافت هیچ‌گونه مدرک یا امتیازی در هیچ‌جا ارائه نکرده‌ام؛
- همه حقوق مادی این **پایان نامه (یا رساله)** از آن دانشگاه علم و فرهنگ است و آثار برگرفته از آن با وابستگی سازمانی دانشگاه علم و فرهنگ منتشر خواهد شد؛
- در همه آثار برگرفته از این **پایان نامه (یا رساله)**، نام استاد(ان)، راهنما و اگر استاد راهنمای نخست تشخیص دهد، نام استاد(ان) مشاور و نشانی رایانامه سازمانی آنان را می‌آورم؛
- در همه گام‌های انجام این **پایان نامه (یا رساله)**، هرگاه به اطلاعات شخصی افراد یا اطلاعات سازمان‌ها دسترسی داشته یا آن‌ها را به کار برده‌ام، رازداری و اخلاق پژوهش را رعایت کرده‌ام.

تاریخ: امضای دانشجو (با خودکار آبی)

مالکیت حقوقی

این گزارش و همه حقوق مادی و محصولات آن (مقاله‌ها، کتاب‌ها، پروانه‌های اختراع، برنامه‌های رایانه‌ای، نرم‌افزارها، تجهیزات ساخته شده و مانند آن‌ها) بر پایه «قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان» مصوب سال ۱۳۴۸ و اصلاحیه‌های بعدی آن و همچنین آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون» از آن دانشگاه علم و فرهنگ است و هرگونه استفاده از همه یا پاره‌ای از آن شامل نقل قول، تکثیر، انتشار، کاربرد نتایج، تکمیل و مانند آن‌ها به صورت چاپی، الکترونیکی یا وسایل دیگر، تنها با اجازه نوشتاری دانشگاه علم و فرهنگ شدنی است. نقل قول محدود در انتشارات علمی مانند کتاب و مقاله یا پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دیگر با نوشتن اطلاعات کامل کتاب‌شناختی، نیازی به مجوز دانشگاه علم و فرهنگ ندارد.

"08/د"

بسمه تعالی

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر(عج) جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد آقای سعید میرزاجان زاده دانشجوی رشته مهندسی صنایع- سیستم های مالی به شماره دانشجویی 951154033 تحت عنوان: "امکان سنجی مالی-فقهی استفاده از بیت کوین در بازار ایران" - **Using Bitcoin Feasibility under the Islamic Finance Conditions** در تاریخ 1399/05/28 با حضور هیأت داوران در دانشگاه علم و فرهنگ برگزار گردید. بدینوسیله، ارزشیابی نهایی پایان نامه به شرح ذیل است.

قبول با نمره: 17/1 به حروف: **خوب و بسیار خوب**
درجه (ح) ( )
 دفاع مجدد مردود

اعضای هیأت داوران

- استاد راهنما: جناب آقای دکتر احمدعلی یوسفی
- استاد مشاور: جناب آقای دکتر سیدمحمدجواد میرطاهر
- استاد داور داخلی اول: جناب آقای دکتر مرتضی رحمانی
- استاد داور خارجی اول: جناب آقای دکتر جواد حسین زاده

رتبه علمی

امضا

بر اساس ماده 20 آیین نامه آموزشی درجه ارزشیابی پایان نامه به شرح زیر است:

عالی	نمره از 19 تا 20
بسیار خوب	نمره از 18 تا 18/99
خوب	نمره از 16 تا 17/99
قابل قبول	نمره از 14 تا 15/99
غیر قابل قبول	نمره کمتر از 14

ضروری است که یک نسخه تکمیل شده این فرم مطابق شیوه نامه تدوین پایان نامه ها در ابتدای پایان نامه الصاق می گردد. برابر مصوبه 44 مورخ 1392/09/20 شورای تحصیلات تکمیلی مبنی بر امکان تغییر نمره پایان نامه در صورت ارائه فعالیت های پژوهشی حداکثر تا 6 ماه پس از دفاع که مورد تایید معاونت پژوهشی و فناوری قرار گرفته باشد نمره نامبرده از به تغییر یافت. مدیرخدمات آموزشی و تحصیلات تکمیلی

تقدیم به

زیباترین، والاترین و عارفانه‌ترین و اثرگذارترین و معانیسم الهی،

پدر و مادر دل‌سوز و مهربان و، بمسرح عزیزم

تا بدیه کوچکی باشد به پاس کوشش با وفادارهایشان در راه

موفقیتیم.

بسی شایسته است از استاد راهنما گرامی جناب آقای دکتر حجت‌الاسلام-
والمسلمین احمدعلی یوسفی و استاد مشاور گرامی جناب آقای دکتر سید
محمدجواد میرطاهر که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی
بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی‌های کارساز و سازنده بارور
ساختند؛ تقدیر و تشکر نمایم.

چکیده :

هدف: با توجه به اصول راهبردی نظام اقتصادی اسلام، آیا بیت کوین به عنوان ابزار مالی می تواند در ساختار اقتصادی مورد استفاده قرار گیرد؟

روش پژوهش: روش پژوهش در مرحله ادبیات موضوع، چند مرحله ای و در مرحله تجزیه و تحلیل مطالعات، تحلیلی - استنباطی می باشد.

یافته ها: در نظام اقتصادی اسلام و نظام اقتصادی سرمایه داری یک مسیر طی می گردد که آن نیز تامین منافع عمومی، ثبات اقتصادی، توسعه فراگیر و کار برای همه است. اما هدف و غایت نهایی این دو نظام اقتصادی با هم متفاوت است. اصول راهبردی از این جهان بینی نظام اقتصادی اسلام استخراج و کشف می شوند. مانند: اصل آزادی اقتصادی مسئولانه و اصل توزیع عادلانه ثروت.

نتایج: حضور یک فناوری در ابتدای امر خود باعث ایجاد مخالف و موافق می کند. بعضی از نظرها در جایگاه خود می تواند درست و غلط باشد. اما مسئله ای که می تواند باعث توسعه و عدم عقب افتادگی یک علم شود، شناخت کامل و صحیح از تمامی نکات مثبت و غلط آن است و در ادامه حذف نکات غلط با تدوین قوانین و مقررات است. عدم آرامش کافی در زندگی افراد با حضور بیت کوین، ادله بسیار معنی داری نخواهد بود زیرا عدم استفاده از آن تغییری معنی دار ایجاد نکرده است و عدم تدوین قوانین و مقررات صحیح باعث ایجاد سلاطین سکه، فلزات گران بها و ... شده است. لذا اگر قوانین بین المللی و تعاملات بین المللی این امکان در استفاده را می دهد، پس می توان با قوانین و مقررات صحیح بومی سازی کرد و از فناوری بلاکچین، اثبات گواه کار و ... به نحوی مقتضی استفاده نمود.

واژگان کلیدی:

بیت کوین، پول دیجیتال، پول رمزنگاری شده، بلاکچین، زنجیره بلوکی، پول مجازی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۲	۱- فصل اول: کلیات تحقیق.....
۲	۱-۱ مقدمه.....
۳	۲-۱ تعریف موضوع و بیان مسئله.....
۴	۳-۱ اهمیت و ضرورت.....
۵	۴-۱ اهداف تحقیق.....
۷	۵-۱ سوالات پژوهش.....
۷	۶-۱ نوع تحقیق، قلمرو مکانی و زمانی آن.....
۷	۷-۱ روش انجام پژوهش.....
۷	۸-۱ فصول اصلی پژوهش.....
۸	۹-۱ جنبه جدید بودن و نوآوری پایاننامه.....
۸	۱۰-۱ مشکلات و محدودیتهای احتمالی تحقیق.....
۱۱	۲- فصل دوم: ادبیات موضوع.....
۱۱	۱-۲ پیشینه تحقیق.....
۱۴	۲-۲ مبانی نظری مالی-اقتصادی.....
۱۴	۱-۲-۲ تاریخچه پیدایش پول.....
۲۳	۲-۲-۲ کارکردهای پول.....
۲۴	۳-۲ اصول نظام اقتصادی اسلام.....
۲۵	۱-۳-۲ اصل آزادی اقتصادی مسئولانه.....
۲۸	۲-۳-۲ اصل توزیع عادلانه ثروت.....
۳۵	۴-۲ بیتکوین.....
۳۵	۲-۴-۱ تاریخچه پیدایش بیتکوین.....

۳۸	۲-۴-۲ موضوع شناسی بیتکوین
۳۸	۲-۴-۳ ویژگیهای بیتکوین
۳۹	۲-۴-۴ سازوکار بیتکوین
۴۳	۲-۴-۵ معرفی مولفههای بیتکوین
۵۴	۳- فصل سوم: روش تحقیق
۵۴	۱-۳ مقدمه
۵۴	۲-۳ موضوعشناسی در مباحث مالی اسلامی
۵۵	۳-۳ الگوی چندمرحلهای مالی اسلامی
۵۸	۴-۳ اقدامات صورت گرفته در این پژوهش
۶۰	۴- فصل چهارم: تحلیل و جمعبندی
۶۰	۱-۴ مقدمه
۶۰	۲-۴ اصل آزادی اقتصادی مسئولانه
۶۲	۳-۴ اصل توزیع عادلانه ثروت
۶۴	۱-۳-۴ عدالت اقتصادی
۶۶	۴-۴ بیتکوین
۶۸	۵-۴ بررسی و تطبیق امکانسنجی بیتکوین با بهره‌گیری از مستندات فقهی
۷۰	۶-۴ گردآوری و جمعبندی نظرات خبرگان
۸۲	۵- فصل پنجم: نتیجه گیری
۸۸	منابع فارسی
۹۱	پیوست ها
۹۲	پیوست ۱: پرسشنامه

فصل اول

کلیات تحقیق

۱- فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

سرمایه در نظام اقتصادی بسیار حیاتی است و چگونگی کسب سرمایه در کشورهای در حال توسعه از درجه اهمیت بالایی برخوردار است، لذا تامین آن نیازمند ابزاری است که بتوان با استفاده از آن معاملات سریع، با ضریب اطمینانی بالا را تسهیل کرد. از این رو گسترش معاملات و تعاملات مالی به سطح بین المللی باعث نیاز انسان به فناوری اطلاعات^۱ و واحد پولی رایجی در بستر فناوری اطلاعات برای سهولت و سرعت نقل و انتقالات شده است.

در این راستا امروزه شاهد آن هستیم که فناوری‌های جدید به طور خاص علم رمزنگاری^۲ و شبکه^۳، تغییرات اساسی را در ساختار اقتصاد جهانی ایجاد کرده‌اند. از جمله مهم‌ترین این تحولات می‌توان به پدیده نوظهوری به نام پول‌های رمزنگاری^۴ اشاره نمود. در واقع پول‌های رمزنگاری شده یک سیستم خصوصی برای تسهیل انجام مبادلات بین افراد است، بدون آنکه نیازی به حضور نهاد مرکزی و واسط باشد. پول‌های رمزنگاری شده و فناوری مرتبط به آن (سیستم بلوک‌های زنجیره‌ای^۵) به سرعت در حال فراگیر شدن هستند.

یکی از مهم‌ترین دلایل فراگیر شدن پول رمزنگاری شده مزیت‌های منحصر به فردی است که در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌دهد از جمله سرعت و کارایی بالا در پرداخت‌ها و همچنین حذف هزینه‌های عملیاتی اضافی که توسط نهادهای واسط دریافت می‌شود. در کنار مزیت‌های مطرح شده، این نوع پول خطراتی نیز در بردارد که باعث شده است دولت‌ها در قبال آن مواضع متفاوتی بگیرند. شایان ذکر است که دلیل این خطرات، ماهیت رمزنگاری شده این نوع پول‌ها است که در ادامه توضیح داده خواهد شد.

فراگیر شدن این پول‌ها منجر شده است که یکی از معروف‌ترین آن‌ها به نام بیت‌کوین^۶ وارد بخشی از تراکنش‌های مردم ایران شود. لذا لازم است نهادهای سیاست‌گذار ایران همانند سایر کشورها در خصوص استفاده از این پول‌ها، قوانین و مقرراتی وضع نمایند تا ضمن استفاده از مزایای پول‌های رمزنگاری شده، از خطرات احتمالی آن‌ها

---

۱ IT

۲ Cryptography

۳ Network Computing

۴ Cryptocurrency

۵ Blockchain

۶ Bitcoin

جلوگیری شود. از آنجا که سیاست‌ها، قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران تابع شریعت دین مبین اسلام می‌باشد و احاد جامعه در جهت استفاده از این ارزش‌مندی‌ها شده، جایز بودن یا عدم آن را در نظر می‌گیرند لذا در این پژوهش بررسی می‌شود که آیا استفاده از چنین پول‌هایی از منظر فقه شیعه مورد تایید می‌باشد یا خیر. در این راستا ابتدا ماهیت، تاریخچه پیدایش و سازوکار این پول‌ها به طور کامل مورد مطالعه قرار می‌گیرد و پس از استخراج محل نزاع فقهی این پدیده جدید، با روش اجتهاد چند مرحله ای جواز یا عدم جواز استفاده از آن تبیین می‌گردد.

۲-۱ تعریف موضوع و بیان مسئله

روشن کردن مساله یا مشکل در یک تحقیق کاربردی یکی از اولین و ضروری‌ترین گام‌های پژوهش است. بعد از بررسی دقیق موضوع و سوال اصلی تحقیق سعی شد، آن را به مسائل جزئی‌تری تقسیم کنیم تا بتوانیم حوزه‌های گوناگونی برای پژوهش تعریف کنیم.

توسعه بازار سرمایه با فعال سازی نهادهای مالی و همچنین تنوع بخشی به ابزارهای آن میسر است. با توجه به تفاوت ارزش پول‌های رایج در بازار بین المللی که هر کدام از مزایا و معایب خاص خود برخوردار هستند و به دلیل حفظ ارزش کالا یا خدمات ارائه شده در سراسر جهان به بهترین شکل ممکن و به دور از تاثیرات نامطلوب اجتماعی و سیاسی که بعضا نامرتب با شرایط کالا یا خدمت ارائه شده بوده و فقط به دلیل ارتباطات سیاسی و منطقه‌ای بر روی کالا یا خدمت تاثیر می‌گذارند، نیاز به یک واحد پولی غیرمتمرکز با سطح امنیتی بالا و غیرفیزیکی که محدود به شرایط ارزهای ضرب شده در کشورهای خاص نیست کاملا مشهود است. در این میان یکی از ابزارهای کارآمد و اثربخش پول الکترونیکی، برای رفع نیازهای جدید، بیت کوین می‌باشد.

با توجه به اهداف بیت کوین که شامل آزادی در پرداخت، ریسک کمتر معامله‌گران، شفافیت در معاملات، امنیت و کنترل است، مسائلی از باب مالی مطرح می‌شود که نمایان‌گر عدالت اجتماعی در دنیا می‌باشد. مسائل مالی باعث سلطه هر چه بیشتر قدرت‌های بزرگ اقتصادی بر کشورهای در حال توسعه می‌باشد. در نتیجه، نیاز مبرم به کاربرد این ارز در ایران برای همگام‌سازی آن با اقتصاد بین المللی و جلوگیری از عقب ماندن کشور در مقایسه با سایر کشورهای منطقه و جهان احساس می‌شود. بدین منظور از آنجایی که قوانین وضع شده در حوزه‌ی اقتصادی کشور ایران نه تنها بر قانون مدنی کشور استوار بوده بلکه علاوه بر آن باید در چهارچوب موازین دین مبین اسلام نیز گنجانده شود، لذا بررسی فقهی استفاده از ارزهای دیجیتال امری بسیار مهم می‌باشد.

اسلام برای پس انداز، سرمایه‌گذاری و افزایش سطح رفاه جامعه اهمیت بسیار زیادی قایل است. همچنین باید به این نکته توجه کرد که اسلام به روابط مادی و معنوی انسان‌ها به طور مشترک می‌پردازد و تنها بخشی از آن روابط اقتصادی و مادی است. از دیدگاه اسلام شرط اصلی روابط اقتصادی سالم، ایمان به دین و قوانین آن است. در غیر اینصورت در بلندمدت با شکست مواجه می‌شود، بنابراین بررسی انواع استفاده از ارزش‌های دیجیتال از منظر دین، ضروری می‌نماید.

با توجه به اینکه برخی از مسائل مرتبط با بیت‌کوین توسط پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفته، محقق در این پژوهش درصدد است جنبه‌ی مالی-فقهی ارز مجازی بیت‌کوین را در دوبخش بررسی نماید:

۱- بررسی اجزای تشکیل دهنده بیت‌کوین همچون بلاک‌چین و معدن‌کاوی، و بررسی مراودات مالی انجام شده در آنها.

۲- بررسی فقهی اجزای تشکیل دهنده بیت‌کوین از نظر اسلام.

و در نهایت تبیین و ارائه راهکارها و قوانین عملیاتی مناسب در جهت استفاده این ارز رایج در جهان اسلام.

۳-۱ اهمیت و ضرورت

از سال ۲۰۰۹ نظام مالی جهان با پدیده‌ای به نام پول‌های رمزنگاری شده مواجه شد که پشتوانه آن‌ها صرفاً حل معادلات پیچیده ریاضی هستند. این پول به دلیل سهولت در نقل و انتقالات بین‌المللی، هزینه عملیاتی پایین، حذف نهاد واسط و ناظر و سایر ویژگی‌هایش به سرعت جای خود را در نظام پولی و مالی کشورها پیدا کرد به طوری که شاخص بیت‌کوین در بورس نیویورک ثبت شده و ارزش آن در طی زمان بسیار اندک از کمتر یک دلار به بالای هزار دلار رسید. به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد این نوع پول، بسیاری از فروشگاه‌های اینترنتی بین‌المللی همانند Amazon، Ebay، App Store و غیره با این پول کار می‌کنند و همچنین در بازارهای بورس بسترهای نرم‌افزارهای (Platform) به وجود آمده است که با بیت‌کوین می‌توان کلیه اوراق را با هزینه عملیاتی کمتر، به طور امن‌تر و با حداقل زمان تسویه، خرید و فروش نمود.

با توجه به توسعه‌ی روزافزون استفاده از ارزش‌های دیجیتال، نیاز مبرم به کاربرد این ارز در ایران برای همگام‌سازی آن با اقتصاد بین‌المللی و جلوگیری از عقب ماندن کشور در مقایسه با سایر کشورهای منطقه و جهان احساس می‌شود. بدین منظور از آنجایی که قوانین وضع شده در حوزه‌ی اقتصادی کشور ایران نه تنها بر قانون مدنی

کشوری استوار بوده بلکه علاوه بر آن باید در چهارچوب موازین دین مبین اسلام نیز گنجانده شود، لذا بررسی فقهی استفاده از ارزشهای دیجیتال بسیار حیاتی است.

اسلام نیز به مقوله پس انداز، سرمایه گذاری و افزایش سطح رفاه جامعه که یکی از اصلی ترین مباحث یک جامعه اسلامی می باشند، اهمیت قائل می شود. بر همین اساس بایستی در نظر داشت که اسلام به روابط مادی و معنوی انسان ها به طور مشترک می پردازد و تنها بخشی از آن روابط اقتصادی و مادی است. از منظر اسلام پیروی و پذیرش قوانین و ایمان به اصول اجتماعی یکی از مباحث مهم در اقتصاد است که با بی توجهی به این مسائل این روابط با شکست مواجه می شود. بنابراین بررسی انواع استفاده از ارزشهای دیجیتال از منظر دین، ضروری می نماید.

با توجه به اینکه برخی از مباحث مرتبط با بیت کوین توسط پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفته، محقق در این پژوهش درصدد است جنبه های ارز مجازی بیت کوین و راهکارهای استفاده این ارز رایج در جهان را در کشورهای اسلامی مورد مطالعه قرار دهد تا در نهایت قوانین عملیاتی مناسبی برای آن ارائه دهد.

به یقین نتایج این پژوهش برای کلیه افراد جامعه حائز اهمیت می باشد. برای علمای شیعی جهت شناخت این پدیده و صدور فتوا، برای قانون گذاران و سیاستمداران جهت وضع قوانین مرتبط با آن و برای آحاد مردم جهت شناخت این پدیده نوظهور در ایران کاربرد خواهد داشت. عدم وجود مطالعه جدی در این خصوص تا به امروز و همچنین گسترش روزافزون مراکز پول های رمزنگاری شده در ایران اعم از صرافی ها، شرکت های صادراتی و خدماتی بین المللی و غیره، اهمیت این پژوهش را دوچندان می کند.

۴-۱ اهداف تحقیق

در این پژوهش ابتدا سعی خواهد شد تا با بیان مباحثی از منظر نحوه انجام پایش بیت کوین و تولید آن مطالبی بیان شود تا بتوان چارچوبی درست در خصوص درستی تولید و عرضه و تقاضا آن داشت. با در نظر گرفتن ضرورت نیاز کشور در خصوص مبادله ای آسان تر و گریز از محدودیت های مالی دنیا، این ارز به دلیل غیرمتمرکز بودن آن بسیار در کشور اسلامی ایران نیاز به آن محسوس است. لذا با توجه به اسلامی بودن کشور بایستی تولید ارز عرضه شده با مباحث اصول نظام اقتصادی اسلام مطابقت داشته باشد.

در این تحقیق تلاش بر این است تا ارز رمزنگاری شده ی بیت کوین از منظر اصول نظام اقتصادی اسلام ارائه گردد.

این تحقیق می‌تواند علاوه بر قابل استفاده بودن برای پژوهشگران و دانشجویان مراکز آموزشی و پژوهشی برای قانون‌گذاران مجلس و شورای نگهبان، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران اقتصادی پولی و مالی کشور قابل استفاده باشد. بنابراین اهداف نظری و کاربردی تحقیق عبارتند از:

۱-۴-۱ اهداف نظری

- هدف اصلی پژوهش حاضر، ارائه اصول نظام اقتصادی متناسب با کشورهای اسلامی می‌باشد. ارائه پژوهش باعث ایجاد نوآوری در سطح مبادلات جهانی کشور می‌گردد.
- هدف دیگر، گامی هر چند کوچک در راستای تبیین یافته‌های پژوهشگران قبلی و پربارتر ساختن ادبیات مربوطه در سطح بین‌المللی به‌شمار آید.

همچنین از آنجا که در ایران پژوهشی اندکی در زمینه مباحث اصول راهبردی نظام اقتصادی اسلام صورت گرفته است و به طور کلی از ادبیات مربوط به بیت‌کوین در ایران و جهان چند سالی بیشتر نمی‌گذرد، غنا بخشیدن بر ادبیات موضوع در ایران نیز می‌تواند انگیزه دیگری برای انجام تحقیق حاضر به حساب آید.

۱-۴-۲ اهداف کاربردی

پژوهش‌های انجام شده در این زمینه قطعاً مورد علاقه و توجه طیف وسیعی از اقشار غیردانشگاهی مثل موسسات تامین سرمایه، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و سایر نهادهای نظارتی مثل بورس‌های اوراق بهادار و بانک‌های مرکزی، مدیران شرکت‌ها می‌باشد. باتوجه به اینکه در ایران پژوهش‌های اندکی در زمینه فقهی بیت‌کوین انجام گرفته است، تحقیق حاضر در صدد دستیابی به سه هدف کاربردی است.

- نخستین هدف آگاه ساختن سرمایه‌گذاران و مدیران ریسک بالفعل و بالقوه نسبت به سودمندی بیت‌کوین در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری و مدیریت ریسک در بازار پول می‌باشد.
- یکی دیگر از اهداف این تحقیق می‌تواند ایجاد زمینه‌ای برای وضع قوانین و مقررات، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها مرتبط با مباحث بیت‌کوین در بازار سرمایه ایران باشد.
- عمق بخشیدن به بازارهای پول و سرمایه در ایران

۵-۱ سوالات پژوهش

با توجه به اصول راهبردی نظام اقتصادی اسلام، آیا بیت کوبین به عنوان ابزار مالی می‌تواند در ساختار اقتصادی مورد استفاده قرار گیرد؟ (سوال اصلی)

سازوکار استفاده از فناوری بلاک‌چین از نظر اسلامی قابل پذیرش است؟ (سوال فرعی)

سازوکار معدن کاوی^۱ بیت کوبین از نظر مبانی اسلامی قابل پذیرش است؟ (سوال فرعی)

۶-۱ نوع تحقیق، قلمرو مکانی و زمانی آن

این تحقیق به بررسی برخی از جوانب بیت کوبین می‌پردازد و سعی در بررسی هرچه کامل‌تر ارزش دیجیتال بیت کوبین از جنبه موارد و شرایط استفاده در چهارچوب اصول راهبردی نظام اقتصادی اسلام دارد. از آن جایی که ارزش دیجیتال بیت کوبین یک ارزش رایج در مبادلات بین‌المللی می‌باشد، لذا جهت همگام سازی کشور با پیشرفت اقتصاد جهانی و از طرفی اهمیت پیشرفت اقتصادی کشور، التزام به بررسی شرایط لازم برای امکان استفاده از بیت کوبین در کشور بسیار محسوس است.

از نظر حدود و قلمرو زمانی تحقیق باید گفت که این تحقیق عمدتاً خاص زمان حاضر بوده و موضوع آن یک موضوع بروز و کاملاً جدید است و گذشته از مباحث مربوط به پیشینه آن که بی شک برای رسیدن به هدف مورد نظر لازم و ضروری است، بقیه مطالب به روز بوده و مورد استفاده آن نیز زمان حاضر و شرایط فعلی است.

۷-۱ روش انجام پژوهش

روش پژوهش در مرحله ادبیات موضوع، چند مرحله‌ای و در مرحله تجزیه و تحلیل مطالعات، تحلیلی-استنباطی می‌باشد.

۸-۱ فصول اصلی پژوهش

۱. کلیات پژوهش شامل: طرح کلیات، بیان مسئله و ضرورت بحث، وجه تمایز با سایر پژوهش‌ها، اهداف و سوالات پژوهش و غیره.
۲. ادبیات پژوهش شامل:

---

^۱ Mining

الف. مطالعات قبل از پول رمزنگاری شده: تاریخچه و پیشینه انواع پول، کارکردهای اقتصادی پول، مرور دیدگاه‌های اندیشمندان اقتصادی در خصوص ماهیت پول، مرور دیدگاه‌های علمای شیعه در خصوص ماهیت پول.

ب. مطالعات بعد از پیدایش پول رمزنگاری شده: معرفی ماهیت و سازوکار پول رمزنگاری شده، تاریخچه، فلسفه طراحی و پیشینه پول رمزنگاری شده، ویژگی‌ها و مزیت‌های پول رمزنگاری شده، ریسک‌ها و خطرات پول رمزنگاری شده.

۳. روش پژوهش شامل: معرفی روش چند مرحله‌ای، بیان مراحل طی شده در پژوهش.

۴. تجزیه و تحلیل: تجزیه و تحلیل تحقیقات صورت گرفته توسط پژوهشگر و متخصصان حوزه های فقهی و مالی.

۵. نتیجه گیری: جمع بندی و نتیجه گیری یافته‌های پژوهش.

۹-۱ جنبه جدید بودن و نوآوری پایان نامه

این پول، پدیده ای نوین در بازارهای مالی جهانی می باشد و قدمت کمتر از ۱۰ سال دارد. تا به امروز مستند جامعی در خصوص پیوستی پول رمزگذاری شده در ایران منتشر نشده است و برای صاحب نظران مالی ایران علی رغم شناخت اجمالی این پول، ابهامات و سئوالات زیادی باقی مانده است. لذا صرفا معرفی و نحوه کارکرد این پول به خودی خود، یک کار نو در ایران است.

افزون بر آن در هیچ کدام از مستندات منتشر شده در جهان، استفاده از این پول که ماهیت کاملا متفاوتی نسبت به پول های قبلی دارد از منظر اصول راهبردی نظام اقتصادی اسلام مورد بررسی قرار نگرفته است و از این جهت نیز این پایان نامه کار جدیدی است.

۱۰-۱ مشکلات و محدودیت های احتمالی تحقیق

با توجه به جدید بودن موضوع در داخل و خارج از کشور و دشوار بودن تحقیق در حوزه علوم انسانی به لحاظ اعتبار و سنجش تحقیق، برای تکمیل این تحقیق، ممکن است با محدودیت های ذیل مواجه شویم:

۱) محدودیت در پیشینه نظری و سابقه تحقیق و استفاده از کارهای قبلی اولین محدودیت است. با توجه به بررسی های به عمل آمده، دانش محدودی درباره چهارچوب های اسلامی ارزش های دیجیتال از جمله بیت-کوین وجود دارد.

۲) انجام تحقیقات کیفی هم زمان بر و هم مستلزم صرف دقت و انرژی بسیار است. از آنجا که بخشی از اطلاعات این پژوهش با روش‌های کیفی و از جمله مصاحبه بدست خواهد آمد، قطعاً این امر محدودیت‌ها و دشواری‌هایی به همراه خواهد داشت که محقق باید در مورد اعتبار تحقیق بسیار مراقب باشد. خصوصاً در زمینه بیت‌کوین که یکی از جدیدترین ارزش‌های مبادله‌ای جهان با روش مبادله منحصر به فرد خود می‌باشد که حتی بسیاری از صاحب‌نظران حوزه مالی آن را نمی‌شناسند، موضوع اعتبارسنجی کیفی اطلاعات جمع‌آوری شده برای تحلیل پیرامون مسائل فقهی بیت‌کوین از حساسیت بالایی برخوردار است.

۳) تعداد خبرگان در زمینه بیت‌کوین بسیار محدود می‌باشد.

فصل دوم

ادبیات موضوع

۲- فصل دوم: ادبیات موضوع

در ابتدای ادبیات موضوع به پیشینه تحقیقات در این خصوص و مباحث مرتبط با رمازرها پرداخته می‌شود. سپس در بخش دوم این فصل مبانی نظری مالی- اقتصادی را بیان کرده و در بخش سوم در خصوص اصول نظام اسلامی مدنظر محقق صحبت می‌شود. در بخش انتهایی این فصل به بیان مطالبی در خصوص بیت‌کوین می‌پردازد.

۲-۱ پیشینه تحقیق

صاحب‌نظران و نویسندگان مالی در طی چند سال اخیر در مورد سازوکار به کار رفته در بیت‌کوین و خطرات احتمالی در این ارز رمزنگاری شده، پژوهش‌هایی اندک به دلیل جدید بودن موضوع ارائه داده‌اند که البته شایان ذکر است، در خصوص بررسی اصول راهبردی نظام اقتصادی اسلام در بیت‌کوین، نیاز مبرم کشورهای اسلامی جهت پژوهش در این حوزه احساس می‌شود. در ادامه به منابع فارسی و انگلیسی در دسترس اشاره می‌شود.

پدرو فرانکو (۱۳۹۵)، در این کتاب تحت عنوان "مفاهیم بیت‌کوین"، به بررسی نحوه ایجاد، تحولات سیاسی- اقتصادی و نحوه تراکنش‌های بلاک‌چین در خصوص پردازش بیت‌کوین می‌پردازد.

سید حسینی و دعائی (۱۳۹۳)، در مقاله خود تحت عنوان "بیت‌کوین نخستین پول مجازی"، به بررسی نحوه پیدایش، روند قیمتی و ریسک‌های این ارز از ابتدا تا حال و همچنین به معرفی نحوه انجام پایش برای تولید بیت‌کوین پرداخته است. در ادامه نیز به مقررات کشورهای مختلف در خصوص بیت‌کوین و چگونگی برشمردن بیت‌کوین تحت عنوان پول با توجه به ماهیت دادوستدی اشاره دارد.

رضا میرزاخانی (۱۳۹۶)، در کتاب "بیت‌کوین و ماهیت مالی-فقهی پول مجازی"، به بررسی ماهیت پول‌های مجازی و مزایا و معایب آن پرداخته است و در ادامه با بیان مبانی بیت‌کوین از منظر دارایی و پول اعتباری، سعی در بررسی ارز یا دارایی بودن آن داشته است. در انتها نیز با استناد به نظر فقها مبنی بر دو نگاه فوق، مسائل فقهی آن را مورد ارزیابی قرار داده است.

منصوره مرادزاده (۱۳۹۵)، در مقاله خود تحت عنوان "بیت‌کوین در اقتصاد جهانی"، به بررسی الگوریتم پایش و تولید بیت‌کوین و تاثیرات اجتماعی آن، به دلیل مسائل اقتصادی نهفته در آن می‌پردازد. در ادامه نیز علت نوسانات ارزش بیت‌کوین را عرضه و تقاضا آن می‌داند.